

KR 16/02 Plassering av dåp - Liturgisk forsøkssak

Råd, nemnder m.v.	Møtested	Møtedato
Nemnd f. gudstjenesteliv	Oslo	30.08.2001
Bispemøtet	Oslo	21.-25.09.2001
Kirkerådet	Oslo	20.-21.02.2002

Saksbehandler:

Åge Haavik

Saksdokumenter:

Saksutredning

Sak-nr. 16/02 Plassering av dåp i høymessen

Sammendrag:

Etter oppdrag fra Bispemøtet har NFG utarbeidet et forslag til hvordan liturgiene skal føyes sammen når en vil plassere dåpen i begynnelsen av høymessen. Forslaget er i henhold til reglene for behandling av liturgisaker sendt til høring. Saken er på bakgrunn av høringsresultatet behandlet av Bispemøtet, som har gitt sin anbefaling.

Saken fremmes som liturgisk forsøkssak. Som sådan vedtas den av Kirkerådet.

Forslag til vedtak:

A. Liturgisk forsøkssak

Plassering av dåp i høymessen vedtatt i henhold til det fremlagte forslag.

B. Saken publiseres snarest mulig ved 1) å legges ut på Den norske kirkes nettsted og 2) å utgis av Verbum i Forsøkspermen.

*

Bakgrunn

Denne saken er opprinnelig reist av Oslo biskop i skriv til NFG av 24/6-96. Saken gjelder en fortolkning av den adgang Gudstjenesteboken hjemler til å gi dåp i høymessen en annen plassering enn den som normalt forutsettes. Den normale plassering er *etter menighetens takkoffer*, se GB I, side 65. I de innledende rubrikkene til ordningen Høymesse åpnes det også for en annen plassering: "Handlingen kan etter søknad til biskopen legges et annet sted i høymessen", se GB I, side 25.

En alternativ plassering er særlig aktuell når høymessen inneholder både dåp og nattverd, men mange menigheter ønsker en tidligere plassering uavhengig om det forrettes nattverd eller ikke.

Saken er behandlet av NFG i flere omganger (sak NFG 19/96, 25/96, 7/97, 13i/97, 2a/98, 27/98, 11/00 og senest 33/01). Oslo biskop la en første betenkning fra NFG frem for Bispemøtet. Saken ble behandlet som sak BM 10a/98. Biskopene samlet seg om at det burde utarbeides en liturgisk forsøksordning hvor dåpen plasseres mellom Lovsang Gloria og kollektbønnen.

Denne saken er særegen i forhold til andre liturgisaker, fordi Bispemøtets rolle i saksgangen er en annen enn ellers. Saken er fremmet som oppdrag til NFG av en biskop på vegne av sitt bispedømme. Deretter er NFGs utredning behandlet av Bispemøtet. På dette grunnlag er den gjort til liturgisk forsøkssak. Da den gikk til den høringsprosess som er obligatorisk for alle liturgisaker, var altså konklusjonen på sett og vis trukket på forhånd. Det innebærer i alle fall at vurderingen av høringsmaterialet kan innskrenkes til å se om det er noe som betinger ny vurdering og eventuell endring. Hvis så ikke er tilfelle, burde saken være klar til å gå til Kirkerådet.

NFG har ikke funnet at høringsmaterialet betinger noen ny utforming av denne ordningen, men har gjort følgende presiseringer:.

A) Det tas inn i den innledende veiledning at dåp også kan forrettes som egen dåpsgudstjeneste før høymessen. En bruker da klokkeringing mellom de to gudstjenestene.

B) Det tas inn i den innledende veiledning at liturgen kan forrette den første delen av gudstjenesten ved lesepulten eller annet sted i koret og ved døpefonten. Rubrikkene endres tilsvarende.

C) I rubrikken til ledd 14 Dåpssalme strykes ordet

kort og muligheten for korsang føyes til.

D) Saken fremmes videre etter gjeldende regler for prosedyre i liturgisaker.

I det følgende gjentas noe av bakgrunnsvurderingene fra høringsnotatet, og det redegjøres for høringsprosessen.

Saksorientering

Den følgende tilrettelegning har som forutsetning at det skal gjøres minst mulig endring i ordningene slik de står i Gudstjenesteboken. Dåpsordningen angir to tilpasninger som kan velges: Rekkefølgen på leddene **1 Inngang** og **2 Dåpssalme** kan byttes, se I side 128 punkt 6. Og det avsluttende ledd **8 Salme** blir enten **Salme for nattverden** eller **Slutningssalme**, avhengig av om det er nattverd i høymessen eller ikke. Især i siste tilfelle er det selvsagt mulig å la også denne salmen være en dåpssalme. Her kan det også være aktuelt å bruke korsang.

Når dåpen plasseres mellom Gloria og kollektbønnen, må en forutsette at dåpsfølget kommer inn under en inngangsprosesjon og forblir i kirkerommet under resten av gudstjenesten. En bør kunne gjøre den første salmen enten til en dåpssalme eller en inngangssalme.

Både høymesseordningen og dåpsordningen inneholder leddene **Trosbekjennelse** og **Herrens bønn**. **Herrens bønn** finnes også i nattverdliturgien. Dette er det nødvendig å gjennomtenke. Andre tilpasninger i høymesseordningen synes ikke nødvendige.

Saken ble i en fellespakke med liturgiske forsøkssaker sendt til høring på vanlig måte. Det kom inn 28 svar. Som vanlig er noen av uttalelsene fellesuttalelser fra biskop og bispedømmeråd. Hvilke svar som kom inn, fremgår av følgende oppstilling:

Oslo biskop/Oslo bispedømmeråd (**O bp/O bdr**)

Borg biskop (**B bp**)

Tunsberg biskop/Tunsberg bispedømmeråd (**T bp/T bdr**)

Agder biskop/Agder bispedømmeråd (**A bp/A bdr**)

Stavanger bispedømmeråd (**S bdr**)

Bjergvin biskop/Bjergvin bispedømmeråd (**Bj bp/Bj bdr**)

Møre bispedømmeråd (**M bdr**)

Nidaros bispedømmeråd (**N bdr**)

Sør-Hålogaland biskop (**S-H bp**)

Sør-Hålogaland bispedømmeråd (**S-H bdr**)

Nord-Hålogaland biskop (**N-H bp**)

Nord-Hålogaland bispedømmeråd (**N-H bdr**)

Det teologiske fakultet (**TF**)

Det praktisk-teologiske seminar ved UiO (**Pr-t**)

Det Teologiske Menighetsfakultet (**MF**)

Misjonshøgskolen (**MH**)

NLA Vitenskapelig Høgskole (**NLA**)

Høgskulen i Volda (**Volda**)

Kirkelig utdanningscenter i nord (**KUN**)

Høgskolen for diakoni og sykepleie (**HDS**)

Griegakademiet – Institutt for musikk (**GA**)

Institutt for kristen oppseding (**IKO**)

Den norske kirkes presteforening (PF)

TeOLOgene (LO)

Musikernes fellesorganisasjon (mfo)

Norges Kirkesangforbund (NKF)

Ung Kirkesang (UKS)

Norsk Kvinnelig Teologforening (NKTF)

Resultatet av høringen kan oppsummeres som stor og gjennomgående tilslutning til det fremlagte forslag.

Enkelte høringsinstanser etterlyser en tilrettelegging av å kunne legge dåpen "helt i forkant av høymessen, etter en inngangssalme eller dåpssalme og inngangsord". Det antydes at syndsbekjennelse og kyrie da kan legges senere i gudstjenesten, f. eks. i forbindelse med forbønnen. En slik plassering svarer til NFGs tidligere forslag. NFG har merket seg at Bispemøtet ikke gikk inn for denne plasseringen, og fremmer derfor ikke denne nå. Til denne begrunnelsen kommer også at de høringsinstansene som går inn for denne plasseringen, er så vidt uenige om hvilke konsekvenser en slik plassering bør få med hensyn til utelatelse av ledd.

Derimot imøtekommer NFG i noen grad den skepsis enkelte høringsinstanser har mot å føre inn dåpshandlingen så langt ut i høymessen som etter Gloria-leddet, ved å fastholde i de innledende rubrikker muligheten til å forrette dåp først, for så å begynne høymessen etter ny klokkeringing.

Mange høringsinstanser drøfter dobbelbruken av Trosbekjennelsen og Herrens bønn, og mange råder til at de bare bør brukes én gang i én og samme gudstjeneste. De aller fleste høringsinstansene støtter da høringsdokumentets synspunkt at **Forsakelsen og troen** (Den apostoliske trosbekjennelse) har sin helt nødvendige funksjon for dåpshandlingen. Hele menighetens fremsigelse av trosbekjennelsen sammen med dåpsfolket er en kunngjøring av "troen som vi døper våre barn til" (*regula fidei*), se GB I side 130. De fleste lar også dette få den konsekvens at trosbekjennelsen bør utgå etter skriftlesningene. Noen sier eksplisitt at det ikke er nok å erstatte Apostolicum med Nicenum eller en trosbekjennessalme. NFG har likevel stilt disse mulighetene åpne, slik at en tjenlig praksis kan utformes lokalt.

Når det gjelder **Herrens bønn** er det en forholdsvis sterk skepsis mot å gjenta denne bønnen i gudstjenesten. De som eksplisitt uttaler seg om hvor den da bør plasseres, peker på at den bør være med ved nattverden og altså dermed utgå i dåpshandlingen. Det er ingen uenighet om at Herrens bønn i slike

tilfelle utgår fra forbønnsleddet. Også her har NFG likevel villet ha muligheten for å fremsi bønnen ved dåpen, for så å synge den ved nattverden, åpen.

NFG har også latt det være åpent hvor liturgen skal forrette den første del av gudstjenesten ved å ta inn i den innledende veiledning at liturgen kan forrette denne ved lesepulten eller annet sted i koret eller ved døpefonten. Rubrikkene er endret tilsvarende.

I rubrikken til ledd 14 Dåpssalme er ordet *kort* strøket, og muligheten for korsang er føyet til.

Enkelte høringsinstanser har forslag til endring av selve dåpsliturgien. Disse er ikke fulgt opp i denne sammenheng. NFG har fått klarsignal fra Kirkerådet til å gjennomarbeide selve liturgien med handlinger og ordlyd. Dette vil skje i en egen saksbehandling. I denne sammenheng gjelder det kun *plasseringen* i høymessen.

På bakgrunn av høringsprosessen er saken behandlet av Bispemøtet (se sak BM 21/2001-3). Bispemøtet anbefaler forslaget som liturgisk forsøksordning.

*

Plassering av dåp i høymessen

Veiledning

1. Når en vil plassere dåp i begynnelsen av høymessen, kan en bruke den ordningen som følger nedenfor.
2. Handlingen kan etter søknad til biskopen også legges andre steder i høymessen.
3. Hvis dåpen legges som egen gudstjeneste før høymessen, med klokkeringing imellom, følger en de to ordningene i sin helhet, slik de står i Gudstjenestebok for Den norske kirke.
4. Dåpsfølget går inn i inngangsprosesjon under Preludium/Inngangssalme og tar plass på de anviste plasser foran i kirken.
5. Liturgen kan lede leddene før dåpsliturgien fra alteret, fra lesepulten eller fra et annet sted i koret.
6. Trosbekjennelsen kan utelates etter lesningene, eller en kan på det stedet bruke Den nikske trosbekjennelse, eventuelt sunget, eller en trosbekjennessalme.
7. Hvis Herrens bønn brukes i dåpshandlingen, bør den eventuelt synges i nattverdliturgien.

I INNLEDNING: BØNN OG LOVSANG

Når det er ringt sammen, begynner gudstjenesten med

1 Preludium

Vanligvis som forspill til inngangssalmen.

2 Inngangssalme

Lovsang, salme som svarer til kirkeårstiden eller dåpssalme.

Som inngangssalme kan det synges en bibelsk salme.

Under inngangssalmen går dåpsprosesjonen inn. Dåpsfølget tar plass på de anviste plasser foran i kirken, og liturgen går til det stedet hvor den innledende delen av gudstjenesten skal ledes fra.

3 Inngangsort

Dersom det skal være intimasjon, kommer den her, og den som intimerer, innleder med å si inngangsortene:

Enten *A* Eller *B*

L vendt mot menigheten *L* vendt mot menigheten

Kjære menighet. I Faderens og Sønnens og

Nåde være med dere og Den Hellige Ånds navn.

fred fra Gud, vår Far,

og Herren Jesus Kristus.

Etter inngangsortene kan liturgen kort si noe om dagens karakter og om gudstjenesten som følger.

4 Syndsbekjennelse

L

La oss bøye oss for Gud og bekjenne våre synder.

Liturgen kneler, vendt mot alteret.

A

Hellige Gud, himmelske Far.

Se i nåde til meg, syndige menneske,

som har krenket deg med tanker, ord og gjerninger

og kjenner lysten til det onde i mitt hjerte.

For Jesu Kristi skyld,

ha langmodighet med meg.

Tilgi meg alle mine synder

og gi meg å frykte og elske deg alene.

5 Bønnerop Kyrie

Liturgen står, vendt mot alteret.

A

Kyrie eleison, Gud Fader, miskunne deg.

Kriste eleison, Herre Krist, miskunne deg.

Kyrie eleison, Hellig Ånd, miskunne deg.

6 Lovsang Gloria

Dette leddet kan falle bort i fastetiden.

L F

Ære være Gud i det høyeste.

M

Og fred på jorden blant mennesker som har Guds velbehag.

M

Vi lover deg, vi priser deg, vi tilber deg, vi opphøyer deg. Amen.

7 Kunngjøring av dåpen

L

fra lesepulten eller et annet sted i koret, vendt mot menigheten

Menigheten skal i dag ta imot *dette barnet* i Guds hus. Ved dåpen vil Gud gi *ham* del i sin frelse og ta *ham* inn i sin kristne kirke.

Liturgen kan deretter holde en kort tale, som kan avsluttes med Joh 3,16.

Eventuelt kan bare dette skriftordet benyttes.

L

For så høyt har Gud elsket verden at han gav sin Sønn, den enbårne, for at hver den som tror på ham, ikke skal gå fortapt, men ha evig liv. Joh 3,16

8 Dåpsbefalingen

L

La oss høre vår Herre Jesu Kristi befaling om den hellige dåp:

Meg er gitt all makt i himmel og på jord. Gå derfor ut og gjør alle folkeslag til disipler, idet dere døper dem til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn og lærer dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende. Matt 28,18-20

La oss høre hvor vennlig Jesus tar imot barna og lukker Guds rike opp for dem:

De bar små barn til ham for at han skulle røre ved dem; men disiplene ville vise dem bort. Da Jesus så det, ble han harm og sa til dem: "La de små barn komme til meg, og hindre dem ikke! For Guds rike hører slike til. Sannelig, jeg sier dere: Den som ikke tar imot Guds rike likesom et lite barn, skal ikke komme inn i det." Og han tok dem inn til seg, la hendene på dem og velsignet dem. Mark 10,13-16

Så bærer vi med takk og tro våre barn til Herren i den hellige dåp. De er født med menneskeslektens synd og skyld, men i dåpen blir de Guds barn, født på ny ved Den Hellige Ånd.

9 Dåpens forpliktelse

L

Vil foreldre og faddere reise seg.

L

Dere som i dag bringer *dette barnet* til Kristus, skal være vitner om at *han* er døpt til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn. Sammen med denne menighet og hele vår kirke får dere del i et hellig ansvar: å be for *barnet*, lære *ham* selv å be, og hjelpe *ham* til å bruke Guds ord og Herrens nattverd, for at *han* kan bli hos Kristus når *han* vokser opp, likesom *han* ved dåpen blir forenet med ham.

Foreldre og faddere blir stående.

10 Forsakelsen og troen

L

La oss bekjenne forsakelsen og troen som vi døper våre barn til.

Menigheten reiser seg.

A

Jeg forsaker djevelen
og alle hans gjerninger
og alt hans vesen.

Jeg tror på Gud Fader, den allmektige,
himmelens og jordens skaper.

Jeg tror på Jesus Kristus,
Guds enbårne Sønn, vår Herre,
som ble unnfanget ved Den Hellige Ånd,
født av jomfru Maria,
pint under Pontius Pilatus,
korsfestet, død og begravet,
før ned til dødsriket,
stod opp fra de døde tredje dag,
før opp til himmelen,
sitter ved Guds, den allmektige Faders høyre hånd,
skal derfra komme igjen
for å dømme levende og døde.

Jeg tror på Den Hellige Ånd,
en hellig, allmenn kirke,
de helliges samfunn,
syndenes forlatelse,

legemets oppstandelse

og det evige liv.

Amen. Den apostoliske trosbekjennelse

Alle setter seg.

11 Dåpshandlingen

Vannet helles i døpefonten.

L

ved døpefonten

La oss be.

Herre Jesus Kristus, du har sagt at ingen kan komme inn i Guds rike uten å bli født på ny av vann og Ånd. Vi takker deg fordi dåpens vann ved ditt ord er en nådens kilde, der du forener oss med deg og gir oss del i den seier du vant ved din død og oppstandelse. Nå kommer vi på ditt ord og ber deg, Herre, la den nye fødsel skje ved din skapende Ånd.

Barnet (om det er flere: hvert barn for seg) bringes fram til døpefonten.
Foreldre og faddere reiser seg.

Hvor forholdene gjør det naturlig, kan foreldre og faddere gå fram til døpefonten.

L

Hva heter barnet?

Den som bærer barnet, sier fornavnet.

L

Vil dere at (barnets fornavn nevnes) skal døpes til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn, og oppdras i den kristne forsakelse og tro?

Den som bærer barnet, svarer: Ja.

L

Gud bevare din utgang og din inngang fra nå og til evig tid.

Jeg tegner deg med det hellige korsets tegn, @ til et vitnesbyrd om at du skal tilhøre den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus og tro på ham.

Korset tegnes fra panne til bryst, og deretter fra side til side.

L

Etter vår Herre Jesu Kristi ord og befaling

døper jeg deg til Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn.

Mens dette sies, øser liturgen med hånden vann over barnets hode tre ganger.

L

legger hånden på barnets hode og sier:

Den allmektige Gud har nå gitt deg sin Hellige Ånd, gjort deg til sitt barn og tatt deg inn i sin troende menighet. Han styrke deg med sin nåde til det evige liv.

Fred være med deg.

Her kan det overleveres dåpslys, se egen forsøkssordning som er utarbeidet om dette.

12 Lovprisning og bønn

Når alle er døpt, sier liturgen fra lesepulten eller et annet sted i koret:

L

Lovet være Gud, vår Herre Jesu Kristi Far, han som i sin rike miskunn har født oss på ny og gitt oss et levende håp ved Jesu Kristi oppstandelse fra de døde! 1 Pet 1,3

Her følger eventuelt Herrens bønn.

L

La oss sammen be Herrens bønn.

A

Fader vår, du som er i himmelen.

La ditt navn holdes hellig.

La ditt rike komme.

La din vilje skje på jorden som i himmelen.

Gi oss i dag vårt daglige brød.

Forlat oss vår skyld,

som vi òg forlater våre skyldnere.

Led oss ikke inn i fristelse,

men frels oss fra det onde.

For riket er ditt,

og makten og æren i evighet.

Amen.

13 Dåpssalme

Handlingen avsluttes med en dåpssalme, et passende salmevers eller en korsang.

II FORKYNNELSE AV GUDS ORD

14 Dagens kollektbønn

L ved alteret eller lesepulten, vendt mot menigheten, fremsier eller messer

La oss alle be.

Liturgen ber dagens kollektbønn, se Kollektbønner side 85ff.

Deretter fortsetter høymessen som vanlig.

*